

SXEDIO.GR8

31.8.1955: Ο ΒΡΕΤΤΑΝΟΣ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ ΑΝΤΟΝΙ ΗΝΤΕΝ ΑΝΑΜΙΓΝΥΕΙ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ ΣΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΓΙΑ ΠΡΩΤΗ ΦΟΡΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΛΩΖΑΝΝΗΣ ΤΟΥ 1923 ΠΡΟΣΚΑΛΩΝΤΑΣ ΤΗΝ ΣΕ ΤΡΙΜΕΡΗ ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΣΤΟ ΛΟΝΔΙΝΟ ΣΤΗΝ ΟΠΟΙΑ ΑΠΟΦΑΣΙΣΕ ΝΑ ΠΑΡΑΣΤΕΙ ΚΑΙ Η ΕΛΛΑΔΑ ΠΑΡΑ ΤΙΣ ΕΝΤΟΝΕΣ ΔΙΑΦΩΝΙΣ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ

Ενώ η Εθναρχία είχε εναποθέσει για άλλη μια φορά τις ελπίδες της στην προσφυγή της Ελλάδας στα Ηνωμένα Έθνη για την Κύπρο, ως μέσο άσκησης πίεσης προς τη Βρετανία - πέραν της έναρξης του αγώνα της ΕΟΚΑ- για να αναγκασθεί να πάρει μέτρα, για να αναγνωρίσει το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης -Ένωσης στον Κυπριακό λαό, ξαφνικά στο Λονδίνο ο πρωθυπουργός της Βρετανίας Αντονι Ηντεν, ανακοίνωσε στις **31** Αυγούστου **1955** στη Βουλή ότι προσκάλεσε τις κυβερνήσεις της Τουρκίας και της Ελλάδας στο Λονδίνο για συνομιλίες επί του Κυπριακού "και άλλων θεμάτων".

Είπε ο Ηντεν:

"Η Κυβέρνηση της Αυτής Μεγαλειότητας μελέτησε περαιτέρω τα στρατηγικά και άλλα προβλήματα τα οποία επηρεάζουν εξίσου το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ελλάδα και την Τουρκία στην ανατολική Μεσόγειο. Φρονεί ότι η σύνδεση των τριών χωρών στην περιοχή αυτή βασίζεται επί του ότι αμοιβαία πίστη είναι ουσιώδης για τα κοινά συμφέροντά τους. Συνεπώς η Κυβέρνηση της Α. Μεγαλειότητας προσκαλεί τις Κυβερνήσεις της Ελλάδας και της Τουρκίας, όπως αποστείλουν αντιπροσώπους για να συσχεφθεί με αυτούς στο Λονδίνο σε σύντομη ημερομηνία πάνω σε πολιτικά και αμυντικά ζητήματα, τα οποία επηρεάζουν αμυντικά ζητήματα, τα οποία επηρεάζουν την ανατολική Μεσόγειο, συμπεριλαμβανομένης της Κύπρου".

Η ανακοίνωση του Ηντεν έπεσε σαν βόμβα, γιατί για πρώτη φορά η Βρετανία καλούσε την

Τουρκία να συζητήσει το Κυπριακό, αναμιγνύοντας έτσι επίσημα τον τουρκικό παράγοντα.

Παράλληλα η Αγγλία με την πρόσκληση της στις δυο χώρες παραγνώριζε τον άμεσα ενδιαφερόμενο που ήταν ο κυπριακός λαός.

Η αντίδραση του Μακαρίου ήταν άμεση. Διέγνωσε αμέσως την παγίδα της Αγγλίας γιατί προσπαθούσε να αναμίξει στο κυπριακό την Τουρκία και να της αναγνωρίσει δικαιώματα που είχε στερηθεί με τη συνθήκη της Λωζάννης του **1923**.

Την επομένη κιόλας της ανακοίνωσης προς τις δυο χώρες (**1 Ιουλίου 1955**) ο Μακάριος εξέφρασε σοβαρές επιφυλαξεις και σε δήλωση του τόνιζε ότι το Κυπριακό ήταν ζήτημα αυτοδιάθεσης "και μόνον επί της βάσεως αυτής δύανται ορθώς να αντιμετωπισθή και να λυθή".

Πιο σαφής στους λόγους που δεν δεχόταν την τριμερή στο Λονδίνο έγινε ο Αρχιεπίσκοπος στις **16 Ιουλίου** δηλώνοντας τα ακόλουθα:

"Η Αγγλία ευρισκομένη υπό την πίεσιν της διεθνούς κοινής γνώμης και ενοχλουμένη διαρκώς από την αύξουσαν αντίστασιν του Κυπριακού λαού και από τα αισθήματα αγανακτήσεως του ελληνικού λαού, ηναγκάσθη να αναθεωρήση την μέχρι τούδε τηρουμένην πολιτικήν της και να παραδεχθή ότι υφίσταται ανοικτόν Κυπριακόν ζήτημα. Με την παραδοχήν της όμως αυτήν η Αγγλία δεν αποσκοπεί εις την επί τη βάσει της αυτοδιαθέσεως ρύθμισιν του ζητήματος, αλλ' εις την εξεύρεσιν λύσεως κατευναζούσης μεν τη διεθνή κοινή γνώμη διασφαλιζούσης όμως το επί της νήσου αποικιακόν καθεστώς.

Η διάσκεψις (τριμερής) εκλήθη βάσει των επισήμως καθορισθέντων σκοπών διά να μελετήση πρώτον αμυντικά ζητήματα της ανατολικής Μεσογείου. Διά την άμυναν όμως της Μεσογείου ενδιαφέρονται και άλλα κράτη, πλην των κληθέντων ως η Αίγυπτος, η Συρία, ο Λίβανος και άλλα. Θα ηδύνατο τις να παρατηρήση ότι τα κράτη ταύτα δεν εκλήθησαν, διότι δεν ανήκουν εις το NATO. Εν τοιαύτη όμως περιπτώσει τα αμυντικά ζητήματα της ανατολικής Μεσογείου

ηδύναντο να συζητηθώσι κατά τρόπον περισσότερον πρόσφορον υπό του αρμοδίου κλιμακίου του NATO και ουχί υπό της τριμερούς.

Ως δεύτερο ζήτημα προβάλλεται η ύπαρξις εκκρεμών πολιτικών ζητημάτων επηρεαζόντων τας σχέσεις φίλων και συμμάχων Εθνών. Δεν γνωρίζομεν τοιούτον πολιτικόν ζήτημα, εκτός εάν τοιούτο ζήτημα θεωρείται το Κυπριακόν. Το Κυπριακόν, όμως, είναι εθνικόν ζήτημα και αφορά αυτούς τούτους τους Κυπρίους και την Αγγλίαν, η δε Ελλάς διερμηνεύουσα τα αισθήματα του ελληνικού λαού, ενεργεί ως εντολοδόχος τούτου, διά την διαφάμισιν του δικαιώματος της αυτοδιαθέσεως εις τον Κυπριακόν λαόν. Η Τουρκία παραιτηθείσα διά του **16ου** άρθρου της Συνθήκης της Λωζάννης παντός επί της Κύπρου δικαιώματος, το οποίον τότε δεν είχε, ουδεμίαν σχέσιν έχει με το Κυπριακόν. Υπό τοιαύτας προϋποθέσεις μόνον διμερείς διαπραγματεύσεις δύναται να διεξαχθουν μεταξύ Αγγλίας και Κυπριακού λαού, ή Αγγλίας και Ελλάδος ενεργούσης εκ μέρους του Κυπριακού λαού. Τότε μόνον θα εδικαιολογηίτο η παρουσία της Τουρκίας, εάν προηγούντο διμερείς διαπραγματεύσεις και ανεγνωρίζετο το δικαίωμα αυτοδιαθέσεως του κυπριακού λαού και κατόπιν εγένοντο τριμερείς διαπραγματεύσεις διά την κατοχύρωσιν των δικαιωμάτων της τουρκικής κοινότητος".

Η Ελλάδα καθυστέρησε κάπως να ανακοινώσῃ την απόφασιν της για συμμετοχή στην τριμερή, ενώ η Τουρκία την δέχθηκε χωρίς δισταγμούς. Η διάσκεψις ήταν κερδος για την Αγκυρα μια και για πρώτη φορά η Αγγλία της ανεγνώριζε δικαιώματα στην Κύπρο που είχε χάσει πριν από **30** και πλέον χρόνια.

Ο Πρωθυπουργός της Τουρκίας Ατνάν Μεντερές ανακοινώνοντας την αποδοχή της βρετανικής πρότασης είπε ωμά (**14 Ιουλίου 1955**):

" Δεχθήκαμε την πρόσκληση εφ' όσον δεν έχουμε να χάσουμε τίποτε".

Τελικά η Ελλάδα παραγνωρίζοντας τις αξιώσεις, τους φόβους και τις επιφυλάξεις του Μακαρίου, έδωσε

θετική απάντηση στη Βρετανία παρά τις πιέσεις του γραφείου Εθναρχίας στην Αθήνα στην Κυβέρνηση του Στρατάρχη Παπάγου.

Ο Εθναρχικός σύμβουλος Νίκος Κλ. Λανίτης σε άρθρο του στην εφημερίδα "Εθνος" στις **19** Ιουλίου αναφέρθηκε στα παρασκήνια και τις πιέσεις που εξασκούσαν στην ελληνική Κυβέρνηση για να απορρίψει την πρόταση και παράλληλα ως μέτρο αυτοάμυνας να κατετίθετο η Κυπριακή προσφυγή στον ΟΗΕ;

"Ανεπτύξαμεν τας απόψεις μας και προφορικώς και εγγράφως προς την Κυβέρνησιν και διά του Τύπου. Απεδείξαμεν ότι τίποτε δεν θα έβλαπτεν εάν η προσφυγή κατετίθετο προ της **20ης** Ιουλίου, με εκ παραλλήλου δήλωσιν προς την Μεγάλην Βρετανίαν ότι προσφυγή διαρκούσης της εκκρεμότητος της Τριμερούς Διασκέψεως, δεν θα απετέλει βεβαίως ούτε αντινομίαν, ούτε πρόκλησιν αλλά ότι είναι απλώς μέτρον προνοίας εν όψει των αλληπαλλήλων επισήμων και ανεπισήμων δηλώσεων ότι η υποχρεωτική διά την Αγγλίαν εφαρμογή της αυτοδιαθέσεως, δεν θα εγένετο δεκτή. Δυστυχώς δεν εισηκούσθημεν".

Διά να καθυστερήσει τις αντιδράσεις του Αρχιεπισκόπου και της Εθναρχίας ο υπουργός Αποικιών της Βρετανίας Λέννοξ Μπόϊντ έφθασε εσπευσμένα στη Κύπρο στις **9** Ιουλίου και είχε σειρά συνομιλιών με το Μακάριο προσωπικά. Η συνάντηση έγινε στο ξενοδοχείο Λήδρα Πάλας. Παρόντες ήταν ο υφυπουργός Αποικιών σερ Τζων Μάρτιν, ο Κυβερνήτης Αρμιτεϊτζ, ο Γραμματέας του Γραφείου Εθναρχίας Νίκος Κρανιδιώτης και ο βοηθός του Π. Πασχαλίδης, που εκτελούσε χρέη μεταφραστή.

Ο Νίκος Κρανιδιώτης στο βιβλίο του "Δύσκολα Χρόνια **1950-60**, Βιβλιοπωλείο της Εστίας **1981**" σημειώνει στη σελίδα **89**:

"Ημουνα παρών στη συνάντηση που διήρκεσε δύο περίπου ώρες. Ο Λέννοξ Μπόϊντ, ψηλός και επιβλητικός, με ύφος που μαρτυρούσε μια ισχυρή δόση αυτοπεποίθησης και υπεροψίας, αναφέρθηκε αμέσως

στην πρόκληση για την τριμερή διάσκεψη, η οποία είπε ελπίζει να δώσει επιτυχή λύση στο Κυπριακό. Στη συνέχεια ο βρετανός υπουργός ζήτησε τις απόψεις του Αρχιεπισκόπου, ο οποίος έθεσε απερίφραστα το θέμα της ένωσης. Ο Κυπριακός λαός- είπε ο Μακάριος- ζητά από τη Βρετανική Κυβέρνηση να συμμορφωθεί με τις αρχές και τις διακηρύξεις των Ηνωμένων Εθνών και ιδιαίτερα με την αρχή της αυτοδιάθεσης και να αποδώσει στο Νησί την ελευθερία του. Ο Λέννοξ Μπόϊντ απήντησε ότι σκοπός της επίσκεψης του δεν ήταν να διεξαγάγει εκ των προτέρων συζητήσεις επί του μέλλοντος της Κύπρου για το οποίο, όπως είπε, θα αποφασίσει η τριμερής. Με κατάλληλες όμως ερωτήσεις προέβη σε ανίχνευση του εδάφους για την παραχώρηση συντάγματος και την εφαρμογή μετρων για την οικονομική ανάπτυξη του νήσου. Ο Αρχιεπίσκοπος απέρριψε τις απόψεις αυτές του Βρετανού Υπουργού, όπως είχαν πράξει προηγουμένως και οι άλλοι Έλληνες συνομιλητές του".

Οι άλλοι συνομιλητές του Μπόϊντ στους οποίους αναφερόταν ο Κρανιδιώτης ήταν οι ηγέτες της ΣΕΚ και της ΠΕΚ και οι δήμαρχοι Λευκωσίας, Κερύνειας και Αθηνών και ο νέος Τούρκος Μουφτής.

Οι απόψεις που άκουσε ήταν αλληλοσυγκρουόμενες. Από ελληνοκυπριακής πλευράς άκουσε επιφυλάξεις και από τουρκοκυπριακής πλήρη αποδοχή.

Χαρακτηριστικά ήταν αυτά που του είπε ο Τούρκος συντεχνιακός ηγέτης Μ. Ταγλή:

" Είμαστε εναντίον της Ένωσης γιατί φοβούμαστε ότι οι Τούρκοι θα δεινοπαθήσουν υπό τους Έλληνες. Οι Τούρκοι είναι πρόθυμοι να δεθχούν τις αποφάσεις της Τριμερούς".

Ο Μπόϊντ έφυγε χωρίς να μπορέσει να άρει τις επιφυλάξεις ή τους φόβους του Μακαρίου για τη διάσκεψη ιδιαίτερα στο σημείο για την ανάμιξη της Τουρκίας στο Κυπριακό.

Πριν φύγει απάντησε σε ερωτήσεις δημοσιογράφων, και αναγκάστηκε να παραδεχθεί ότι διαπίστωσε στην Κύπρο ισχυρό αίσθημα υπέρ της

ένωσης, αλλά απέφυγε να απαντήσει σε ερώτηση γιατί η χώρα του δεν εφάρμοζε στην Κύπρο το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης:

ΕΡΩΤΗΣΗ: (Πολύκαρπος Ιωαννίδης, της εφημερίδας "Εφημερίς"): Εκ των μέχρι τούδε επαφών σας αντελήφθητε ότι ο ελληνικός πληθυσμός της νήσου, εν ουδεμιά περιπτώσει θα αποδεχθή συντάγματα οιασδήποτε μορφής και ότι μοναδική αξίωσις του είναι η άνευ όρων ένωσις;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Οφείλω να ομολογήσω ότι υπάρχει ισχυρόν αίσθημα προς τον σκοπόν αυτόν. Καίτοι κατά τας επαφάς μου προετάθησαν και άλλα λύσεις".